

prof. dr hab. Agata Danielak-Kujda

Wydział Architektury Wnętrz, Wzornictwa i Scenografii

Akademia Sztuk Pięknych

im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu

50-156 Wrocław, plac Polski 3/4

adan@asp.wroc.pl

RECENZJA

Rozprawy doktorskiej mgr Joanny Leciejewskiej realizowanej pod kierunkiem dr hab. Mateusza Wróblewskiego, prof. UAP w dziedzinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki w przewodzie doktorskim wszczętym na Uniwersytecie Artystycznym im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu.

W związku z powierzoną mi funkcją recenzenta w przewodzie doktorskim Pani mgr Joanny Leciejewskiej otrzymałam rozprawę doktorską pt. „WIDZIEĆ NIEWIDZIALNE wzornictwo przemysłowe przeznaczone dla osób z dysfunkcją wzroku”, zeszyt zawierający dokumentację techniczną, zeszyt zawierający portfolio wdrożonych projektów w formie drukowanej i cyfrowej.

Edukacja i doświadczenie

Pani mgr Joanna Leciejewska jest absolwentką Wydziału Architektury Wnętrz i Wzornictwa Przemysłowego Uniwersytetu Artystycznego im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu oraz Design Management na Uniwersytecie SWPS. Obecnie jest wykładowczynią na Wydziale Architektury i Wzornictwa na kierunku wzornictwo w UAP.

W 2005 roku obroniła pracę magisterską w Pracowni Projektowania Opakowań. Poza projektowaniem opakowań zajmowała się wówczas projektowaniem oświetlenia, zdobyła kilka nagród za lampy: w 2003 r. – pierwsze miejsce za najlepszy produkt na warszawskich Targach „Światło” dla reflektora TOPO, dwa złote medale na Międzynarodowych Targach Poznańskich, w 2004 i 2005 r., za kolekcje K.R.A. i KIKA. Uzyskała nagrody w konkursach Osram i Philips.

Joanna Leciejewska obrala sobie szeroki zakres zainteresowań zawodowych, działa w dziedzinie wzornictwa przemysłowego, projektowania opakowań oraz projektowania graficznego, oświetlenia i projektowania mebli.

W konkursie Dobry Wzór w 2013 roku nagrodę zdobył projekt Leciejewskiej,

profesjonalny sprzęt optyczny – LORNETKA 8X56 ROH, wyprodukowana przez firmę Delta Optical, a sama autorka w tej edycji konkursu Dobry Wzór jako pierwsza kobieta uzyskała nagrodę Designer Roku.

Otrzymała również nagrody takie jak: Red Dot Design Award × 3, Must Have × 11, Top Design Award × 2, Dobry Wzór × 9, Philips EkoDesign × 2. Jej prace były prezentowane na wystawach w Poznaniu, Warszawie, Wrocławiu, Mediolanie, Frankfurt, Kolonii, Bordeaux i Paryżu. Jej projekty są przedstawiane w wielu publikacjach krajowych i międzynarodowych.

Współprojektowała nowoczesny bio kominek „Pyramid Commerce” zaprezentowany w ramach polskiego designu, podczas Międzynarodowych Targów w Mediolanie.

Warto też zwrócić uwagę na współprojektowany z Piotrem Kuchcińskim zestaw mebli 4YOU, wyprodukowany przez firmę Meble Vox. W którym autorzy zwrócili uwagę na różnorodne potrzeby wszystkich grup wiekowych.

Własną Firmę JOA-PROJEKT Leciejewska założyła w 2005 roku. Współpracowała m.in. z firmami Topmet, Fotografia reklamowa L.Wesołowski, Kama Studio, Mediagenerator, Falko, Makora, CKA-3D, Excentric digital, Meble Fiedler, IML, Huta Szkła Violetta, Gloss, Czajan, Planika, Modertrans Poznań, Delta Optical, Meble Vox, Profile VOX.

Ocena dorobku

W kontekście pracy doktorskiej szczególnie interesujące są projekty, w których uczestniczy Joanna Leciejewska od 2016 roku z firmą Harpo. Są to przyrządy dla ludzi niewidomych i niedowidzących wspomagające ich funkcjonowanie w życiu. W tych projektach podstawą jest współdziałanie z użytkownikami i jest to o tyle ważne, że - jak w swojej dysertacji pisze doktorantka - nie zawsze bierze się ich zdanie pod uwagę, stawiając raczej na wiedzę i wyobrażenia o specyficznych potrzebach użytkowników. W efekcie tej współpracy powstał Mountbatten Braille Tutor, który został wdrożony przez firmę Harpo — producenta technologii służących pomocy osobom niepełnosprawnym, jest to urządzenie do nauki, pisanie i drukowanie systemem brajla dla niewidomych i niedowidzących. Ważnym elementem procesu projektowego były badania zrealizowane z udziałem firmy Metaphor. Mountbatten Braille Tutor został wręcz obsypany nagrodami: Instytutu Wzornictwa Przemysłowego Wzór Roku dla Integracji 2021, Dobry Wzór 2021 w kategorii Nowe Technologie i Wzór Roku dla Kultury 2021 oraz Must Have 2022 w plebiscyie Łódź Design Festival.

W przedstawionym do oceny portfolio Leciejewska pokazuje ponadto 15 wdrożonych projektów, w tym 6 dla Delta Optical, 5 dla VOX, 1 dla Boomplastic, 1 dla Topmet, 1 dla Mobilus, 1

dla ED. Sądzę, że jest to tylko wybór najciekawszych zdaniem autorki projektów. Urządzenia optyczne zaprojektowane dla Delta Optical charakteryzuje powściągliwość i jednocześnie wyraźny charakterystyczny rys, podkreślający precyzję i profesjonalizm produktów. Z kolei każdy z mebli mimo pewnej prostoty, kryje w sobie intrygujący pomysł. Stolik dla Boomplastic to szczególnie ciekawy projekt, po pierwsze ze względu na materiał i ideę recyklingu tworzywa proponowaną przez firmę ale też zestawienie wzorów. Lampa Kika dla Topmet, wprowadzić nie widać jej w ofercie firmy ale musiała powstać w wyniku decyzji o wprowadzeniu zupełnie innych produktów niż dotychczasowe w katalogu firmy. To oprawa, gdzie bardzo umiejętnie autorka wykorzystwała właściwości materiału aby ciekawie rozbić światło żarówki. Pilot dla Mobilus to projekt nagrodzony Red Dot 2016 - szkoda że firma nie wymienia na stronie autorki choć chwali się wzornictwem. Zestaw audio Excentric zapowiadany w 2009 roku jako zestaw o niezwykłych, doskonałych parametrach i doskonałym dizajnie chyba niestety nie pojawił się na rynku, co oczywiście jest zupełnie niezależne od projektantki.

W wywiadzie Justyny Łotowskiej z Joanną Leciejewską dla „Dobrze mieszkać” jest taki fragment, który bardzo dobrze określa Jej podejście do projektowania i etyki zawodu, nazwałabym to nawet Jej credo i syntetyczną oceną pozycji designera w procesie wprowadzania produktu na rynek (o ile by na to przystała): *„Oczywiście każdy z nas powinien dbać samodzielnie możliwie najlepiej o poprawę sytuacji. Kultura osobista to również szacunek dla innych, dla ludzkości, planety. Jako jednostki, a także jako projektanci starajmy się minimalizować - swoimi życiowymi i zawodowymi wyborami – spustoszenie środowiska, jakie czyni człowiek. ...Wszyscy projektanci, których poznałam, podążają za ideą. Starają się wykonać świetny projekt mając nadzieję na jego finalizację w doskonałym jakościowo produkcie, z najlepszych możliwie materiałów. Pragną, aby produkty były nowatorskie, piękne, funkcjonalne, bezpieczne, zdrowe... Prowadzą nieustanną walkę z przedstawicielami biznesu, którzy chcą zoptymalizować produkcję i wybór materiałów, by produkt był najtańszy.”* Nie można nie zgodzić się z taką wypowiedzią. Cechuje ją również wiara w misję designu dla idei ulepszających świat, co jest podejściem można by rzec romantycznym ale tak właśnie powinno być.

Ocena rozprawy doktorskiej

Takie właśnie podejście Joanny Leciejewskiej uzewnętrznia się w projekcie doktorskim.

Zobaczenie potrzeb osób z dysfunkcją wzroku przez projektantkę wymagało przygotowania całego spektrum działań. Było to chyba naturalnym wyborem, bo to już kolejny projekt dla tego

środowiska realizowany przez Joannę Leciejewską i zapewne dobra współpraca z firmą Harpo przyczyniła się do tego wyboru. To taki „czarny łabędź” na drodze projektantki.

Leciejewska wypracowała sobie bardzo precyzyjną metodykę badań, która, zastosowana z myślą o czynnym udziale przyszłych użytkowników w procesie projektowym, pozwoliła na wielokrotne próby, sprawdzanie pomysłów i ich weryfikację. Już sam spis treści ujawnia wieloetapowość projektowania. Co ważne, mimo, że jest to kolejny projekt realizowany dla osób niewidomych i Pani Leciejewska dysponowała już dużym zasobem wiedzy o problemach tych osób, nie bazowała wyłącznie na tej wiedzy. Cały proces badawczy przygotowała w taki sposób, aby spróbować uzyskać rozwiązania odpowiadające wymaganiom funkcjom, wygodzie użytkowania, estetyce wpisującej się w najnowsze trendy jak również wykorzystanie najnowsze technologii, ale przede wszystkim wsłuchiwała się w to, co mówią sami niewidomi. Zarówno wywiady jak i warsztaty przeprowadzone z osobami z dysfunkcją wzroku zostały przygotowane w taki sposób, że dały doskonały materiał do dalszej pracy. Autorka zwraca uwagę na pomijanie estetyki w produktach dla osób niewidomych - bo przecież nie widzą i nie jest to ważne; stosowanie przestarzałych technologii - bo mała grupa odbiorców i nie opłacalne jest inwestowanie w najnowsze technologie; używanie złej jakości materiałów pomimo, że produkty są bardzo drogie. Wszystko to sprawia, że osoby te czują się dodatkowo bardziej niekomfortowo zmuszone korzystać z tych urządzeń i przedmiotów.

Uzasadniając potrzebę powstania takiego projektu autorka zwraca uwagę na małą ilość rozwiązań wspierających edukację dzieci i dorosłych z dysfunkcją wzroku oraz brak standaryzacji. Wytyczne projektowe przygotowane w drugim etapie są wynikiem autorsko przeprowadzonych badań i obejmują precyzyjnie opisaną ideę, uzasadnienie projektu, analizę SWOT, cele biznesowe i wyzwanie (dotyczące dopasowania do potrzeb użytkowników oraz ich możliwości finansowych), charakterystykę odbiorców i ich potrzeby emocjonalne, opis rozwiązania oraz jego charakterystykę. Zaznacza również kwestie prototypowania i produkcji, promocję, możliwe rezultaty oraz szerzej inne pomysły możliwe do realizacji.

Z całym tym „bagażem” wiedzy szkicuje obiekty rozważając odbiór ich cech wszystkimi zmysłami, robi próby struktur aby nadać projektowanym obiektom pożądane cechy. Wyłania się pomysł podzielenia funkcji i modułowości elementów, który z jednej strony daje możliwość korzystania w danym momencie tylko z potrzebnych funkcji i otwiera się na rozwinięcie serii czy też zestawu na przedmioty uniwersalne, przydatne dla wszystkich, nie tylko dla osób ze specjalnymi potrzebami. Pokazując całą drogę dojścia do optymalnych rozwiązań, dopuszcza czytelnika do „kuchni” swoich metod pracy nad samym projektem: są to szkice odręczne, modele w materiałach zastępczych, modele 3D i Rendery. Wstępne wydruki 3D metodą FDM i kolejne

wydruki metodą MJF i w końcu uproszczoną dokumentację techniczną, która nie jest oczywiście dokumentacją wykonawczą.

Sam podział na klawiaturę brajlowską, głośnik, zegarek, dyktafon wydaje się uzasadniony, ale szczególnie wielowiersz pozwalający odczytywać naraz dużo większą liczbę znaków oraz linijka brajlowska w kształcie koła są czymś zupełnie nowatorskim. Doskonale rozumiem, że w obu przypadkach jest to pomysł związany z chęcią umożliwienia ciągłego czytania znaków w dłuższym tekście a przez co przyspieszenie tego procesu. Wielowiersz pozostał w ostatecznym zestawie i ciekawi mnie bardzo zdanie użytkowników na jego temat. Linijka w kształcie koła wzbudziła znacznie więcej kontrowersji, zarówno wśród użytkowników, ponieważ przełamuje pewne stereotypy i przyzwyczajenia ale również konieczne nakłady ze strony producenta w celu badań nad technologiczną stroną projektu skutecznie odsunęły w czasie jego realizację. Myślę jednak, że idea umożliwienia ciągłości czytania jest warta kontynuacji i będzie kontynuowana.

Kolejny pomysł, który jest równie ciekawy to strukturalna wizualizacja barw. Zastosowanie go spowoduje, że osoby niewidome mogły by rozpoznawać barwy i wprawdzie Leciejewska poświęca mu niewiele miejsca uważam że jest to pomysł warty rozpropagowania. Odczytuję, że autorka będzie go rozwijała w ramach kontynuacji projektowania dla osób niewidomych.

Po przetestowaniu przez potencjalnych użytkowników wydrukowanych w 3D prototypowych kształtów zostały wprowadzone korekty. Na każdym etapie pracy Leciejewska uważnie wsłuchiwała się w uwagi i uwzględniała je uzyskując kolejną wersję do testowania. Ostatnia czwarta seria wniosków daje pewność, że uzyskane rozwiązania wzornicze odpowiadają na potrzeby użytkowników i że brak takich na rynku. Autorka podkreśla, że współpraca z użytkownikami pozwoliła na zrozumienie ich potrzeb i problemów, szczególnie gdy projektant sam nie jest użytkownikiem. Projekt został doprowadzony niemalże do momentu decyzji producenta o wprowadzeniu serii do produkcji. W zakończeniu Autorka zwraca uwagę na możliwości rozwoju i kontynuacji prac nad nim i wierzę, że to nastąpi.

Warto zwrócić uwagę na szeroką bibliografię, klarowny język, jasny układ struktury dysertacji oraz abstrakt, który zwięźle i w pełni wyjaśnia proces, cele i efekty projektu.

KONKLUZJA

Dysertacja Pani mgr. Joanny Leciejewskiej przedstawia modelowy proces projektowania produktu wraz z badaniami na wszystkich jego etapach. Wstępna wiedza pochodząca z wcześniej realizowanych projektów była przyczynkiem do głębszego drążenia przez Nią tematu. Zaproszenie

przyszłych użytkowników do współpracy i weryfikacji na kolejnych etapach dało pewność, że proponowane pomysły są nowatorskie choć nie burzą wypracowanych sposobów komunikowania się, a je ułatwiają i wzbogacają. Zaprojektowane przedmioty są eleganckie i szlachetne. Praca doktorska wnosi nowe wartości w dyscyplinę artystyczną sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

W związku z powyższym zwracając się do Rady Naukowej Uniwersytetu Artystycznego im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu stwierdzam, że praca doktorska **mgr Joanny Leciejewskiej** odpowiada stawianym wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018r. **Z przekonaniem popieram nadanie stopnia doktora sztuki pani mgr Joannie Leciejewskiej w dziedzinie sztuki w dyscyplinie artystycznej sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.**

prof. Agata Danielak-Kujda

